

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ БЕРДЯНСЬКИЙ
ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

ЗАТВЕРДЖЕНО

Рішення вченої ради
Бердянського державного
педагогічного університету

від 02 вересня 2021 року
(протокол № 1)

ОСНОВИ ФІЗИОТЕРАПІЇ ТА МАСАЖУ

(назва освітнього компоненту)

ПРОГРАМА
обов'язкової навчальної дисципліни

підготовки бакалавра
(назва ступеня вищої освіти)

спеціальності 227 Фізична терапія, ерготерапія
(шифр і назва спеціальності)

Освітньо-професійна програма
«Фізична терапія, ерготерапія у травматології та ортопедії»

Бердянськ 2021 рік

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ:

Анастасія Єфімова, старший викладач кафедри біології, здоров'я людини та фізичної реабілітації

Обговорено та рекомендовано методичною радою Бердянського державного педагогічного університету “ 20 ” серпня 2021 року, протокол № 1.

ВСТУП

Програма обов'язкової навчальної дисципліни «Основи фізіотерапії та масажу» складена відповідно до Стандарту вищої освіти України (далі – Стандарт) першого (бакалаврського) рівня галузі знань 22 Охорона здоров'я, спеціальності 227 Фізична терапія, ерготерапія та освітньо-професійної програми

«Фізична терапія, ерготерапія у травматології та ортопедії», а також у відповідності з наступними нормативними документами:

- Постанова Кабінету Міністрів України від 29.04.2015 № 266 «Про затвердження переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти»;

- Навчальний план підготовки фахівців першого (бакалаврського) рівня вищої освіти галузі знань 22 «Охорона здоров'я» для спеціальності 227 «Фізична терапія, ерготерапія», затверджений вченою радою БДПУ від 24.04.2019, протокол №9;

- Наказ МОН України від 16.10.2009 за №943 «Про запровадження у вищих навчальних закладах України Європейської кредитно-трансферної системи»;

- Положення «Про організацію освітнього процесу в Бердянському державному педагогічному університеті», затвердженого вченою радою БДПУ від 26 грудня 2019 року (протокол № 6);

- Положення «Про критерії та порядок оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти у Бердянському державному педагогічному університеті».

Предметом навчальної дисципліни є основи фізіотерапії та масажу.

Міждисциплінарні зв'язки: навчальна дисципліна «Основи фізіотерапії та масажу» тісно пов'язана з такими дисциплінами «Префоровані фізичні чинники», «Патологічна фізіологія», «Терапевтичні вправи», «Пропедевтика внутрішніх хвороб».

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

1.1. Метою навчальної дисципліни дисципліни «Основи фізіотерапії та масажу» є сформувати у здобувачів вищої освіти систематизовані фахові знання, практичні навички щодо застосування фізичних чинників та масажу з метою лікування, реабілітації та профілактики на різних етапах фізичної терапії пацієнтів різних вікових категорій для відновлення їх функціонального стану. Сучасний спектр видів фізіотерапії, новітні зразки фізіотерапевтичної апаратури потребують підготовленого для роботи персоналу, здатного забезпечити процес лікування та реабілітації. А також вивчення теоретичних та практичних особливостей проведення масажу. Оволодіти технікою виконання загальноприйнятих основних і допоміжних прийомів масажу.

1.2. **Основними завданнями дисципліни «Основи фізіотерапії та масажу» є:**

1. Вивчення історичних відомостей про фізіотерапевтичні процедури та масаж; обладнання кабінету; гігієнічні основи проведення процедури; гігієнічні вимоги до пацієнта і фахівця з фізичної реабілітації; основні принципи масажу та проведення фізіотерапевтичних процедур;

2. Визначення показань і протипоказань до проведення масажу та фізіотерапевтичних процедур; фізіологічної дії прийомів масажу на тканини, органи та організм людини в цілому; методичних вказівок до проведення масажу та фізіотерапевтичних процедур; прийомів обстеження різних ділянок тіла перед процедурами; положення пацієнта і масажиста при проведенні масажу та фізіотерапевтичних процедур;

3. Вивчення видів, форм та технік проведення основних і допоміжних прийомів масажу; особливостей та принципів спортивного і косметичного масажу; нетрадиційних видів та методів масажу; особливостей проведення самомасажу;

4. Принципи організації роботи фізіотерапевтичного відділення (кабінету) та техніку безпеки при проведенні фізіотерапевтичних процедур;

5. Нові й традиційні види та методи фізіотерапевтичного лікування; сучасні види фізіотерапевтичного обладнання та принципи їх роботи;

6. Специфічні та неспецифічні реакції організму на вплив фізичних чинників (природних та преформованих); поняття про сумісність та послідовність призначення фізіотерапевтичних процедур;

7. Клініко-фізіологічні дії різних видів фізіотерапевтичних процедур на організм людини; показання і протипоказання (абсолютні та відносні/тимчасові) до призначення фізіотерапевтичного лікування та масажу.

1.3.Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні набути таких фахових компетентностей:

Інтегральна: Здатність вирішувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми, пов'язані з фізичною терапією та ерготерапією, що характеризуються комплексністю та невизначеністю умов, із застосуванням положень, теорій та методів медико-біологічних, соціальних, психолого-педагогічних наук.

Перелік загальних компетентностей та відповідних їм шифрів:

- ЗК 01. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.
- ЗК 09. Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.
- ЗК 10. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.
- ЗК 11. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.
- ЗК 12. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

Перелік спеціальних (фахових) компетентностей та відповідних їм шифрів:

- СК03 Здатність трактувати патологічні процеси та порушення і застосовувати для їх корекції придатні засоби фізичної терапії,

ерготерапії.

- СК05 Здатність провадити безпечну для пацієнта/клієнта та практикуючого фахівця практичну діяльність з фізичної терапії, ерготерапії у травматології та ортопедії, неврології та нейрохірургії, кардіології та пульмонології, а також інших областях медицини.
- СК07 Здатність допомогти пацієнту/клієнту зрозуміти власні потреби, обговорювати та пояснювати зміст і необхідність виконання програми фізичної терапії та ерготерапії.
- СК08 Здатність ефективно реалізовувати програму фізичної терапії та/або ерготерапії.
- СК14 Здатність знаходити шляхи постійного покращення якості послуг фізичної терапії та ерготерапії.

Та демонструвати такі програмні результати навчання (ПР):

- ПР01 Демонструвати готовність до зміцнення та збереження особистого та громадського здоров'я шляхом використання рухової активності людини та проведення роз'яснювальної роботи серед пацієнтів/клієнтів, членів їх родин, медичних фахівців, а також покращенню довкілля громади.
- ПР03 Використовувати сучасну комп'ютерну техніку; знаходити інформацію з різних джерел; аналізувати вітчизняні та зарубіжні джерела інформації, необхідної для виконання професійних завдань та прийняття професійних рішень.
- ПР04 Застосовувати у професійній діяльності знання біологічних, медичних, педагогічних та психосоціальних аспектів фізичної терапії та ерготерапії.
- ПР06 Застосовувати методи й інструменти визначення та вимірювання структурних змін та порушених функцій організму, активності та участі, трактувати отриману інформацію.
- ПР07 Трактувати інформацію про наявні у пацієнта порушення за Міжнародною класифікацією функціонування, обмеження життєдіяльності та здоров'я (МКФ) та Міжнародною класифікацією функціонування, обмеження життєдіяльності та здоров'я дітей та підлітків (МКФ ДП).
- ПР08 Діяти згідно з нормативно-правовими вимогами та нормами професійної етики.
- ПР09 Реалізувати індивідуальні програми фізичної терапії, ерготерапії.
- ПР11 Здійснювати заходи ерготерапії для ліквідації або компенсації функціональних та асоційованих з ними обмежень активності та участі в діяльності.
- ПР12 Застосовувати сучасні науково-доказові дані у професійній діяльності.
- ПР14 Безпечно та ефективно використовувати обладнання для проведення реабілітаційних заходів, контролю основних життєвих показників пацієнта, допоміжні технічні засоби реабілітації для пересування та самообслуговування.

- ПР15 Вербально і не вербально спілкуватися з особами та групами співрозмовників, різними за віком, рівнем освіти, соціальною і професійною приналежністю, психологічними та когнітивними якостями тощо, у мультидисциплінарній команді.
- ПР16 Проводити інструктаж та навчання клієнтів, членів їх родин, колег і невеликих груп.
- ПР17 Оцінювати результати виконання програм фізичної терапії та ерготерапії, використовуючи відповідний інструментарій, та за потреби, модифікувати поточну діяльність.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 5/150 (кредитів ЄКТС/години).

2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

Тема 1. Розвиток, становлення, мета й завдання фізіотерапії та масажу у реабілітаційних програмах.

Поняття «реабілітація», її визначення, складові частини та об'єкт вивчення. Роль фізіотерапії та масажу в системі підготовки висококваліфікованих тренерів, педагогів, реабілітологів і спортсменів. Цілі і завдання фізіотерапії та масажу. Історичні аспекти розвитку та становлення фізіотерапії та масажу. Роль фізіотерапії та масажу.

Тема 2. Організаційні основи системи фізіотерапії та масажу.

Складові й структура реабілітаційного процесу. Основи фізіотерапії та масажу (біологічні, психічні, морально-етичні, науково-медичні, соціально-економічні). Реабілітаційні заходи (медичні, психологічні, фізичні, педагогічні, соціальні, трудові, технічні, правові). Реабілітаційні установи, що реалізують програми реабілітації.

Тема 3. Фізіотерапія та масаж.

Основні поняття фізіотерапії та масажу, механізми лікувальної дії фізіотерапії та масажу. Лікувальний масаж. Прийоми лікувального масажу.

Тема 4. Фізіотерапія, механотерапія, працетерапія

Фізіотерапія. Класифікація лікувальних фізичних чинників. Природні чинники оздоровлення. Кліматотерапія. Преформовані фізичні лікувальні чинники. Водолікувальні чинники (гідротерапія, бальнеотерапія). Теплолікувальні чинники (пелоїди, глина, пісок, парафін, озокерит). Механотерапія. Працетерапія. Дієтотерапія.

Тема 5. Періоди проведення фізичної терапії та масажу в травматології, хірургії та неврології

Періоди застосування фізіотерапевтичних процедур та масажу в програмах фізичної реабілітації в травматологічних хворих. Періоди застосування фізіотерапевтичних процедур та масажу в програмах проведення фізичної реабілітації в хірургічних хворих. Періоди проведення фізіотерапевтичних процедур та масажу в програмах фізичної реабілітації в неврологічних хворих.

Тема 6. Функціональна діагностика у фізичній реабілітації

Функціональна оцінка рухової активності людини. Оцінка стану серцево-судинної і дихальної системи. Функціональні проби. Оцінка стану нервової системи. Координаційні проби. Субмаксимальні тести для оцінки фізичної працездатності.

Тема 7. Фізична реабілітація при захворюваннях серця і судин

Клініко-фізіологічне обґрунтування застосування засобів фізіотерапії та масажу при захворюваннях серцевосудинної системи. Показання та протипоказання до призначення засобів фізіотерапії та масажу в кардіології. Програми фізичної реабілітації хворих на інфаркт міокарда.

Тема 8. Фізична реабілітація при захворюваннях органів дихання

Загальна характеристика захворювань дихальної системи. Клінікофізіологічне обґрунтування застосування засобів фізіотерапії та масажу при захворюваннях органів дихальної системи. Фізична реабілітація при пневмонії. Фізична реабілітація при бронхіальній астмі.

Тема 9. Фізична реабілітація при захворюваннях шлунка

Клініко-фізіологічне обґрунтування застосування засобів фізіотерапії та масажу при захворюваннях органів травлення. Показання та протипоказання до призначення фізіотерапії та масажу. Диференційований вибір засобів фізіотерапії та масажу залежно від порушень моторної та секреторної функцій травлення. Фізична реабілітація при гастритах. Фізична реабілітація при виразковій хворобі.

Тема 10. Фізична реабілітація при захворюваннях кишечника

Клініко-фізіологічне обґрунтування застосування засобів фізіотерапії та масажу при ентероколітах. Фізична реабілітація при спланхптозі.

3. Рекомендована література

Базова

1. Владимиров О. А., Чухраєва О. М., Гавловський О. Д. та ін. Використання лікувальних фізичних чинників у медичній реабілітації хворих на цукровий діабет 2 типу //Збірник наукових праць співробітників НМАПО ім. П. Л. Шупика. – Книга 2. – Київ, 2012. – С.409 - 421.
2. Загальна фізіотерапія і курортологія / Є.М. Панасюк, Я.М. Федорів, В.М. Модилевський. - Львів: Світ, 2004. - 136 с.
3. Курорти та санаторії України: науково-практичний довідник/ За ред. проф., д. мед. н. К.Д. Бабова, проф., д. мед.н. В. В. Єжова, проф., д.мед. н. О. М. Торохтіна. – Київ: Видавничий дім «Фодігрант», 2009. – 432 с.
4. Лайко А.А., Самосюк І.З., Ткаліна А.В. та ін. Фізіотерапія в дитячій оториноларингології. – К.: Логос, 2012. – 500 с.
5. Лисенюк В.П., Самосюк І.З., Самосюк Н.І., Ткаліна А.В. Реабілітаційна медицина: основні поняття та дефініції // Міжнарод. неврологічний журнал. – 2012. – №8 (54). – С. 29 – 33.
6. Марченко О. К. Основи фізичної реабілітації: [Підручник для студентів вузів]./О. К. Марченко. – Київ: Олімпійська література, 2012 – 528 с.

7. Медицинская реабилитация постинсультных больных /Под ред. проф. Самсюка И.З. проф. Козьявкина В.И, проф. Лободы М.В. - К., «Здоров'я», 2010.- 423 с.
8. Метод Козьявкина - система інтенсивної нейрофізіологічної реабілітації. Посібник реабілітолога. / За редакцією проф. Козьявкина В.І. – Львів: В-во "Дизайн-студія "Папуга", 2011.- 240с.
9. Навчально-методичний посібник / Самосюк І. З., Парамончик В. М., Губенко В. П., Зачатко Т. М. та ін. – К.: Куприянова О. О., 2004. – 316 с.
10. Общая физиотерапия: Учебник / В.С. Улащик, И.В. Лукомский. - 3-е изд., стереотип. - Мн.: Книжный Дом, 2008. – 512 с.
11. Бирюков А.А. Лечебный массаж: [учеб. для студентов высших учеб. заведений] / А.А. Бирюков. – М. : Академия, 2004. – 368 с.
12. Бирюков А.А. Спортивный массаж: [учеб. для студ. высш. учеб. заведений] / А.А. Бирюков. – М. : Академия, 2006. – 576 с.
13. Вакуленко Л.О. Атлас масажиста / Л.О.Вакуленко. – Тернопіль: Укрмедкнига, 2005. – 306 с.
14. Вербов А.Ф. Основы лечебного массажа. Серия. «Медицина для Вас». / А.Ф.Вербов. – С.Петербург: ООО Изд-во: Полигон; Ростов-на-Дону: Изд-во: «Феникс», 2002. – 320 с.
15. Руденко Р. Спортивний масаж : посіб. / Руденко Р. – Львів, 1996. – 105 с.
16. Руденко Р. Спортивний масаж / Р. Руденко. – Львів : Ліга-Прес, 2000. – 100 с. – 966-7483-29-0.
17. Руденко Р. Спортивний масаж : навч. посіб. / Романна Руденко. – Вид. 3- те, допов. – Львів : Ліга Прес, 2008. – 160 с. – 978-966-397-088-0.
18. Руденко Р. Масаж : навч. посіб. / Романна Руденко. – Львів : ЛДУФК, 2011. – 255 с. – 978-966-2328-20-2.
19. Руденко Р. Масаж : навч. посіб. / Романна Руденко. – Львів : ЛДУФК, 2013. – 304 с. – 978-966-2328-51-6.
20. Степашко М.В. Масаж і лікувальна фізкультура в медицині : підручник / М.В. Степашко, Л.В. Сухостат. – Київ : Медицина, 2006. – 286 с. – 966- 8144-22-8.

Додаткова література:

1. Вовканич А. С. Вступ до фізичної реабілітації : навч. посіб. / А. С. Вовканич. – Львів : ЛДУФК, 2013. – 184 с.
2. Вовканич А. Лікувальна фізична культура при захворюваннях дихальної системи / А. Вовканич, О. Романчак // Молода спортивна наука України : зб. наук. праць з галузі фізичної культури та спорту. – Львів, 2006. – Вип. 10, т. 4, кн. 2. – С. 31–35.
3. Крук Б. Р. Методи обстеження осіб з хребетно-спинномозковою травмою в післяопераційний періоди / Крук Б. Р. // Актуальні проблеми навчання та виховання людей з особливими потребами : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. – Київ, 2003. – С. 301–302.
4. Крук Б. Р. Реабілітаційна картка обстеження осіб з ураженням хребта та спинного мозку : додаток до лекцій / Крук Б. Р. - Львів, 2019. - 15 с.

5. Коритко З. І. Фізіологічна характеристика станів організму / Коритко З. І. - Львів, 2019. – 19 с.
6. Коритко З. І. Фізіологія кровоносних судин / склав Коритко З. І. – Львів, 2019. – 13 с.
7. Лікувальний масаж : анот. бібліогр. покажч. / уклад. Ірина Свістельник. – Львів : [б. в.], 2015. – 14 с.
8. Лікувальна фізична культура при захворюваннях органів дихання : анот. бібліогр. покажч. / уклад. Ірина Свістельник. – Львів : [б. в.], 2015. – 27 с.
9. Лікувальна фізична культура при захворюваннях органів травлення : анот. бібліогр. покажч. / уклад. Ірина Свістельник. – Львів : [б. в.], 2015. – 15 с.
10. Лікувальна фізична культура при захворюваннях серцево-судинної системи : анот. бібліогр. покажч. / уклад. Ірина Свістельник. – Львів : [б. в.], 2015. – 27 с.
11. Мазепа М. Сучасна парадигма ерготерапії / Марія Мазепа // Вісник Прикарпатського університету. Серія: Фізична культура. – 2017. – Вип. 25/26. – С. 174–180.
12. Мазепа М. А. Ерготерапія – нова спеціальність в Україні : лекція / Мазепа М. А. – Львів, 2019. – 11 с.
13. Мазепа М. А. Ерготерапія : курс лекцій / Мазепа М. А., Гавалко І. В. – Львів, 2019. – 90 с.
14. Мазепа М. А. Обстеження хворого з патологією дихальної системи : лекція / Мазепа М. А. – Львів, 2018. – 19 с.
15. Мазепа М. А. Основні клінічні синдроми при захворюваннях органів дихання : лекція / Мазепа М. А. – Львів, 2019. – 6 с.
16. Мазепа М. А. Основні синдроми при хворобах серцево-судинної системи : лекція / Мазепа М. А. – Львів, 2019. – 8 с.
17. Мазепа М. А. Основні скарги хворих із захворюваннями органів дихання. Огляд та пальпація грудної клітки : метод. вказівка для студ. / Мазепа М. А. – Львів, 2018. – 4 с.
18. Мазепа М. А. Симптоми при захворюваннях шлунково-кишкового тракту : лекція / Мазепа М. А. – Львів, 2019. – 4 с.
19. Маліков М. В. Функціональна діагностика у фізичному вихованні і спорті : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / М. В. Маліков, А. В. Свасьєв, Н. В. Богдановська. – Запоріжжя : ЗДУ, 2006. – 227 с.
20. Марченко О. К. Фізична реабілітація хворих із травмами й захворюваннями нервової системи : навч. посіб. / О. К. Марченко. – Київ : Олімпійська література, 2006. – 196 с.
21. Медико - біологічні основи фізичної терапії, ерготерапії (" Нормальна анатомія " та "Нормальна фізіологія") : навч. посіб. / Мирослава Гриньків, Тетяна Куцериб, Станіслав Крась, Софія Маєвська, Федір Музика. - Львів : ЛДУФК, 2019,- 146 с.
22. Осіпов В.М. Основи фізичної реабілітації: навчальний посібник (для студентів напряму підготовки 6.010203 «Здоров'я людини»). – Бердянськ: БДПУ, 2013. – 225 с
23. Основи діагностичних досліджень у фізичній реабілітації: навч. посіб.

/Т.Бойчук, М.Голубєва, О.Левандовський, Л.Войчишин. – Л.: ЗУКЦ, 2010. – 240 с.

24. Паєнок О. Загальний огляд нервової системи / Олександр Паєнок. – Львів, 2017. – 5 с.

4. Методи навчання:

1) За джерелами передачі й характером сприйняття інформації :

- ✓ словесні: пояснення, розповідь, лекція, бесіда;
- ✓ наочні: ілюстрування, демонстрування, спостереження;
- ✓ практичні: фізичні вправи, практичні роботи, дослідні роботи.

2) Методи стимулювання навчальної діяльності:

✓ навчальна дискусія – суперечка, обговорення будь-якого питання з навчального матеріалу;

✓ створення клінічної ситуації в процесі викладання навчального матеріалу

– використання клінічних випадків.

3) Методи контролю і самоконтролю у навчанні:

- ✓ усний контроль;
- ✓ письмовий контроль;
- ✓ тестовий контроль.

5. Форма підсумкового контролю успішності навчання – залік.

6. Система оцінювання

Оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти за всіма видами навчальних робіт проводиться за поточним та підсумковим контролюями.

Поточний контроль включає бали за роботу на лекціях, практичних та індивідуальних заняттях, а також оцінювання всіх видів самостійної роботи, запланованих у робочій програмі навчальної дисципліни.

Підсумковий семестровий контроль є обов'язковою формою контролю, що дозволяє визначити ступінь досягнення здобувачами вищої освіти запланованих робочою програмою навчальної дисципліни результатів навчання.

Оцінка за університетською шкалою	Оцінка за шкалою ЄКТС
90-100	A
78-89	B
65-77	C
58-64	D
50-57	E

35-49	FX (з можливістю повторного складання)
1-34	F (з обов'язковим повторним вивченням ОК)